Przesyłka opłacona gotówką.

Цана асобнага нумару 15 гр.

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

№ 1 | Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Людвісарская 8—8. | Вільня 8-га чэрвеня 1933 г. | Выходзіць два разы ў месяц. | Год I.

Цана абвестак паводле ўмовы. | Прыймо інтарэсантаў ў рэдакцыі у нядзелі і чацьвяргі ад 10 да 2 гадз. | Цана падпіскі з дастаўкай поштай: у месяц—25 гр., у 3 » —70 », у ½ года—1.30, у 1 год —2.50

АД РЭДАКЦЫІ.

Вялікія зьмены ў укладзе грамадзкіх сіл адбываюцца сяньня ня толькі ў Нямеччыне, Амэрыцы, Кітаі, Японіі, ня толькі ў магутных дзяржавах Эўропы і іншых кантынэнтаў, але ў няменшай меры і ў нашай краіне. Народ, вякамі трыманы ў кайданох фэодальна-царскай няволі, загнаны ў непрагляднўю цемру, пазбаўлены друкаванага слова ў роднай, зразумелай для яго мове; народ, якому яго лютыя ворагі сьпявалі з трыумфам хаўтурныя гімны—не памёр. Ён быў прыбіты, скаваны, загнаны, паняверыны, але *жывы*. Яго жыцьцёвыя сокі крыліся ў мільённых, прыгнечаных масах, у варунках іхняга быту, у іх поце і крыві, у іх мове, песьнях, байках, стогнах, у іх прыгнечаньні і няволі. Такі супярэчны бег людзкое гісторыі.

І сяньня народ гэты „абудзіўся ад дрымоты". Пад уплывам вялікіх грамадзкіх падзеяў пачатку нашага стагодзьдзя беларускі народ, разам з іншымі залежнымі народамі, падняў галаву, і заявіў на ўвесь сьвет, што ён хоча быць сам гаспадаром свае краіны, сам распараджацца сваім жыцьцём, хоча сам азначыць свой лёс. Ня хоча мець накінутых яму апякуноў, а быць роўным і вольным „у сям'і нязьлічаных славян", хоча ўходзіць у саюз з іншымі народамі і дзяржавамі, як самастойная адзінка. Праўда, далейшыя выпадкі падзялілі нашу краіну рыскім нажом на дзьве асноўныя часткі — Усходнюю — Беларускую сацыялістычную Савецкую Рэспубліку і Заходнюю у якой сяньня знаходзімся мы.

Нацыянальна-адраджэнская праца ў Зах. Беларусі, перамагаючы спатыканыя на сваім шляху труднасьці, ідзе няўпынным крокам наперад. Сяньня ўжо ня кучка інтэлігентаў зьяўляецца апорай нашага руху. Заварушыліся мільёны цёмных, забітых, спрацаваных „мужычкоў", як казаў наш поэт. Сяньня ўжо ня толькі інтэлігенты зьяўляюцца правадырамі народу і „тварцамі беларускае нацыянальнае культуры", як хоча прадставіць „Родны Край", сяньня сам народ у працэсе культурна-асьветнай працы высоўвае і выпрацоўвае сваіх натуральных правадыроў, творыць сваю культуру. Мазольная рука беларускіх масаў горнецца з нястрыманай сілай да пяра, да кніжкі, да газэты, да ўласных арганізацыяў. Народ у сваёй аснове пачынае што-раз ясьней усьведамляць сабе чым ён ёсьць, вывучаць сваю гісторыю, што-раз шырэй адчыняюцца яму вочы і перад ім поўстаюць контуры шляху, па якім трэба ісьці. Вось дзе *залог бязсьмертнасьці руху*, паміма часовах адплываў і адыходу слабейшых элемэнтаў ад яго. І ніякая сіла ня зможа стаць яму на дарозе. Гэта жалезны закон гісторыі. Апошнія гады зьяўляюцца найлепшым пацьверджаньнем гэтага.

Вялікай балячкай нашага руху сягоньня ёсьць амаль поўная адсутнасьць прэсы ў роднай мове. З усіх куткоў нашага краю даносіцца голас: „Дайце газэту! Дайце нам праўду аб тым, што дзеецца ў сьвеце"! Адкажыце на балючыя пытаньні дня!" І дзе-б мы не зьявіліся заўсёды пачуем адну і тую-ж скаргу і нараканьне на брак газэты ў роднай мове і ў родным духу. Галасы гэтыя стануць зусім зразумелымі, калі ўявіць сабе тую ролю і значэньне, якое адыгрывае сяньня газэта ў кожным руху, а ў нацыянальна-адраджэнскім у асабліва-сьці. Газэта—гэта адна з найлепшых прыладаў працы і барацьбы. Газэта—гэта найлепшы сродак правядзеньня і ўмацаваньня свае ідэолёгіі. Газэта—адзін з лепшых спосабаў выхаваньня народу. Урэшце газэта — гэта да *пэўнай меры*, у нашых варунках, адбіцьцё, ад'ілюстраваньне жыцьця. Адсюль зусім зразумелая патрэба яе. І чым больш культурны народ тым больш газэт, журналаў і часопісаў выдаецца ў яго краіне.

Вось-жа, будучы перакананымі ў слушнасьці ўсяго гэтага, даем сяньня нашаму народу першы нумар „Беларускай Газэты". Задача, да якой мы прыступілі, зьяўляецца запраўды цяжкай. Найвялікшая труднасьць палягае на браку матэрыяльных сродкаў. І таму з гарачым заклікам зьвяртаемся да ўсіх, хто хоча каб наша газэта прадаўжала сваё існаваньне: *Дапамажыце!* Дапамажыце зараз-жа, безадкладна! Хай „Бел. Газ.", хоць у нязначнай меры прычыніцца да ліквідацыі таго анармальнага стану, у якім сяньня знаходзіцца наш народна-адраджэнскі рух. Хочам даць народу максімум таго, што можна даць у нашых варунках. Прыступаючы да працы мы маем падставы да глыбокага перакананьня, што ініцыятыва наша знойдзе належны водгук і зразуменьне ў гушчах найшырэйшых слаёў беларускага народу, што па атрыманьні гэтага нумару, кожны сьвядомы грамадзянін палічыць за свой грамадзкі абавязак падтрымаць нас матэрыяльна і духова. У такім толькі выпадку газэта наша можа нятолькі паказацца ў сьвет, але і ўгрунтаваць свой сталы быт, выходзіць часьцей і павялічыць разьмеры. Неадкладнае масавае падтрыманьне „Белар. Газ.", пашырэньне яе паміж найшырэйшых слаёў народу, надсыланьне артыкулаў, карэспандэнцыяў, апавяданьняў, вершаў, рэпортажаў, фэльетонаў—усё. гэта ператворыць нашу прыватную ініцыятыву ў ініцыятыву самога народу. Справа жыцьця газэты стане запраўды справай саміх мас.

Першы нумар „Беларускай Газэты" разсылаецца як пробны. Наступныя нумары будуць высланы толькі тым, хто прышле падпісную плату.

Адміністрацыя.

Да самаадукацыі!

Шмат у нас гаворыцца аб страшэнна нізкім культурным роўні беларускіх народных мас. Гэта і зразумела. Краіна наша, зьяўляючыся адносна адсталай у сэнсе разьвіцьця прадукцыйнай тэхнікі, машынізму, у сэнсе поступу ў галіне эканамічна палітычнай, сілаю рэчаў ставіць гушчы народу на нізкім узроўні культуры. Ня можа быць мовы аб высокай цывілізацыі, аб узросьце яе там, дзе селянін абрабляе свой загончык-касьнік пры помачы прымітыўнага плуга або сахі, дзе цэп зьяўляецца яго вечным зімнім таварышам, дзе з браку памяшчэньня куры, парасяты і цяляты знаходзяць сабе прытулак у хаце разам з дзяцьмі, дзе зямельны голад што-раз мацней і мацней заціскае сваю касьцістую руку навокала шыі вясковае беднаты, дзе, ўрэшце, голад зьяўляецца даволі частым госьцем беззямельных і малазямельных. Ужо гэта ставіць непераможныя перашкоды нармальнаму прыплыву культурнага багацтва пад цёмную, няпрытульную, саламяную стрэху мужыка. Ужо гэта разносіць кожын сьвежы павеў культурнага паветра, гасіць праменьні яснага сонца. Але для нас яно дапаўняецца, можна сказаць, поўнай адсутнасьцю школы у роднай, увассанай з малаком маткі, беларускай мове, што ў значнай меры ўзмацоўвае той мур, які стаіць на шляху да здабыцьця хаця-б таго, што магчыма ў сяньняшніх абставінах.

Польскія народныя школы, дзе дзіця змушана рабіць першыя крокі ў малазразумелай для яго мове, ня спрыяюць яго нармальнаму ўмысловаму разьвіцьцю. Акалічнасьць гэтая стварае нязвычайныя труднасьці для належнага апанаваньня таго навет засягу навукі, які накрэсьлены ў школьных праграмах. Для кожнага азнаёмленага з пэдагогікай факт гэты зьяўляецца зразумелым і гэта прызнаюць часта тыя, хто пашырае польскую школу сярод беларускага насяленьня. Калі да гэтага дадаць, што на Зах. Беларусі зусім мала т.-званых сямігодак, а пераважае тып двох і чатырохгадовае школы, дык мімаволі прыходзіш да вываду, што на працягу так кароткага пэрыяду дзіця ня можа здабыць такога багацтва веды, якое-б перавышала яго ўмысловую ўбогасьць. Аб сярэдняй школе – трудна гутарыць. Аб тых дзьвёх т.-зв. беларускіх філіях польскіх гімназіяў у Вільні і Наваградку, якія захаваліся да гэтага часу ў зьвязку з унутранымі працэсамі ў іх трудна сяньня сказаць, што яны зьяўляюцца беларускімі ў поўным значэньні гэтага слова. Але і бяз гэтага пры сяньняшнім стане селяніну пасылаць сваё дзіця ў гімназію або сэмінарыю — гэта азначае зруйнаваць або падкапаць сваю гаспадарку, каб магчы ўтрымаць яго, аплаціць за навуку, купіць падручнікі.

Адсюль тая страшная культурная адсталасьць. адсюль той смутны факт, што цемра — гэты заядлы вораг людзкасьці зьвівае сабе гняздо перад-усім у цёмнай халупе мужыка, засланяючы яму шлях да лепшай будучыні, закоўваючы што-раз мацней у ланцугі цяперашніх варункаў.

Ці ёсьць выхад з такога палажэньня? Выпадкі апошніх гадоў у нашай краіне адказваюць на гэтае пытаньне сцьвярджальна. Так, выхад ня толькі ёсьць, але беларускі народ вядзе ўжо ў паасобных больш сьвядомых раёнах жывую масавую культурна-асьветную працу ў розных формах. Побач з дамаганьнем школы ў роднай мове больш сьвядомы і ахвярны пласт народу саматугам, сваімі ўласнымі рукамі пачаў браць для сябе тое з навукі, што можна. Найлепшай хіба ілюстрацыяй гэтага ёсьць магутны ўзрост і разьвіцьцё тых беларускіх арганізацыяў, якія вялі і вядуць праўдзівую культурна-асьветную працу.

Вёска і горад загаварылі аб кніжцы, аб газэце, аб спэктаклях, аб лекцыях, аб харавых дружынах, адсылаючы ў мінулае гісторыі гарэлку і разбоі. Народ узварушыўся і паміма шкод і перашкод, паміма таго, што перад ім цярністы шлях жыцьця і працы, ідзе сцэмантаваным шэрэгам да вызначанае мэты. Апошнія гады даказваюць, што ня ўся труднасьць у вонкавых чынніках. Пад ляжачы камень вада не цячэ — кажа прыказка. Ня можна бязьдзейна апускаць рукі, бачачы, што трудна вясьці культурную працу. Трэба памятаць, што, у зьвязку з нашай адсталасьцю, перад намі толькі труднасьці. Але сьхіляньне перад імі галавы—азначала-б аддаць сябе на волю лёсу. Той, хто зразумеў запраўднасьць хто хоча прычыніцца да вызваленьня народу з адвечных путаў цемры не павінен складаць рук і чакаць на надыход лепшых дзён. Ніхто гэтага ня зробідь, калі мы самі ня зробім. Нам трэба самім адукаваць сябе!

Самастойным груповым, або навет індывідуальным вывучэньнем беларускае мовы, чытаньнем кніжак і газэт, спэктаклямі, лекцыямі і рэфэратамі, закладаньнем бібліатэк, тварэньнем гурткоў культурна-асьветных арганізацыяў і кружкоў самаадукацыі, мы створым для саміх сябе унівэрсытэты, створым аружжа, якое разбурыць магутную таму-цемры і адчыніць дарогу прыліву новага жыцьця ў беларускую вёску, дапаможа нам зразумець акружаючыя зьявішчы. Трэба проста прызнаць, што мы ня ўмеем, а часамі ня хочам выкарыстаць усіх існуючых магчымасьцяў для нашай працы ў кірунку самаадукацыі. Кожын, хто ўмее пісаць і чытаць пабеларуску, павінен навучыць гэтаму свайго суседа. У кожнай вёсцы, у кожным горадзе трэба стварыць такую або іншую форму арганізацыі, якая-б вяла сыстэматычную барацьбу з няпісьменнасьцю і малапісьменнасьцю. Толькі такім чынам наш нацыянальна-адраджэнскі рух будзе набіраць свае моцы, толькі тады стане чыньнікам, з якім змушаны будуць лічыцца нашы прыяцелі і непрыяцелі.

Самаадукацыю на парадак дня!

Лёс „Бел. Газэты" залежыць тольк- ад падтрыманьня масаў.

У [illegible] свастыкі.

Вочы ўсяго сьвету скіраваны на Нямеччыну. Кожны задае сабе пытаньне: чым скончыццца гітлэроўская рэволюцыя, хто і дзе затрымае разьюшаную рэакцыю гітлерызму?

Прыход да ўлады нямецкай свастыкі стаўся магчымым у рэзультаце тых грамадзкіх працэсаў, якія адбыліся за апошнія гады ў Нямеччыне. Вэрсальскі трактат, прызнаўшы Нямеччыну галоўным віноўнікам сусьветнае вайны, адбірае ад яе калёніі, адрэзвае частку дзяржаўнае (не нацыянальнае) тэрыторыі і накладае вялікую кантрыбуцыю ў форме т.-зв. рэпарацыйных даўгоў, азначаных на колёсальную суму — 132 мільярдаў ням. марак. На працягу некалькіх гадоў дзяржавы пераможцы пампавалі з Нямеччыны аграмадныя сумы, што клалася сваім цяжарам перадусім на плечы рабочае клясы і зьбядленых дробных вытворцаў. Гэта, зразумела, не магло не адбіцца на стане нямецкае гаспадаркі, база якой з кожным днём звужалася. Таму сусьветны экономічны крызіс прыняў у гэтай краіне найвастрэйшыя формы. Сталі фабрыкі, спыніліся заводы, замёрлі капальні, скараціўся гандаль. На вуліцу выкідваецца 7 мільёнаў рабочых, пазбаўленых сродкаў да жыцьця, абніжаецца заработная плата для працаўнікоў і чыноўнікаў, шырокія пласты мешчанства галеюць. На гэтым грунце расьце глыбокае незадаваленьне мільёных мас народу, якое выяўляецца перадусім у нябывалым узросьце ўплыву апазыцыйных і рэволюцыйных партыяў. Удары абуху крызісу робяць з Нямеччыны краіну сталага, узможанага рэволюцыйнага бурленьня, ставяць яе перад магчымасьцю грунтоўнага сацыяльнага і палітычнага перавароту, які пагражаў зьмясьці з твару зямлі пануючы лад. Патрэба ратунку!

Гітлер становіцца на чале ратаваньня „парадку і ладу“ ў Нямеччыне, на чала тварэньня „трэцяга райху“. Ён умела падтасоўваецца да настрою масы, спрытна жонглюе сацыяльнымі і нацыянальнымі фразамі, называючы сваю партыю нацыянал-сацыялістычнай, выдаючыся за вызваленцаў нямецкага народу ад усіх цяжароў, наложаных на яго вэрсальскім трактатам.

Дэмагогія і энергічнае дзеяньне дапамагаюць Гітлеру здабыць сабе аграмадныя ўплывы, сярод здэклясаванага мяшчанства, падупадлай інтэлігенцыі і навет часткі пролетарыяту. І ў сакавіку гэтага году, у часе апошніх „гітлероўскіх“ выбараў да парляманту партыя свастыкі зьбірае ўжо на свой сьпісак 17 мільёнаў галасоў. Пры помачы зьмілітарызаваных паўвайсковых штурмавых аддзелаў, пры дапамозе нямецкае паліцыі, банкіраў і вялікіх прамыслоўцаў, пры ціхім падтрыманьні сацыял-дэмакратыі Гітлер апаноўвае дзяржаўны апарат, ператвараючы яго ў адкрытую прыладу барацьбы з палітычнымі праціўнікамі.

Запылаў магутны будынак парлямянту, тысячы рабочых, пісьменьнікаў, паслоў запоўнілі казаматы вастрогаў, разгарэлася полымя дзікага шовінізму і антысэмітызму, пранесся стогн па ўсей краіне. А сацыял-дэмакратычныя правадыры, гэтыя абаронцы вольнасьці і дэмакратыі, гэтыя слаўныя праціўнікі фашызму „не жадаюць нічога, апрача ціхай эмэрытуры. І не жадалі ў глыбіні сэрца — ніколі“ („Газ. Поль.“ № 87).

Гітлер затрыўмфаваў. „Кроў і расу папхнем наперад... З варварскаю ўпорлівасьцю будзем вынішчаць здраду краю і народу. Гэтае праступства марксызму з карэньнямі вырвем з нашай зямлі“ — крычаў ён на паседжаньні Райхстагу“.

Вынішчаючы фізычна ўсіх, хто ня хоча з пакорай схіліць галавы перад нацыяналістычнай свастыкай, ня выключаючы выдатных вучоных, гітлероўскі рэжым распачаў наступ у кірунку ліквідацыі ўсялякай свабоднай думкі. Ен ня спыняецца перад такім вандалізмам, як паленьне мільёнаў кніжак — гэтага найцаньнейшага здабытку культуры. У палове мая, у „адроджанай Нямеччыне“ быў наладжаны спэцыяльны вечар паленьня кніжак, нязгодных з духам гітлерызму. Побач падаем абразок гэтага аздараўленьня „нямецкай культуры“. Карэспандэнт „Газ. Польскай“, вачавідзец духовай экзэкуцыі піша: „Пылаючыя ў той вечар на нямецкіх пляцох кастры, гэта толькі адно з апошніх зьвеньняў ланцуга, які скаваў вялікі народ у няволі нейкага азьвярэлага пангерманскага бога. Над утрыманьнем парадку і прускай дысцыпліны апякуецца сяньня ў дзяржаве, якая ўчора яшчэ ўважалася Мэккаю вольнае думкі, управа тайнай паліцыі пад кіраўніцтвам Гэрынга — *ахрана*; там сходзяцца ўсе ніці шпіцлёўства і дэнунцыяцыі, да таго павялічанай, што ўрад змушаны быў выдаць закон супроць дэнунцыятараў“.

Гітлер паставіў перад сабой гістарычную задачу — стварэньня з Нямеччыны перадавога



Паленьне кніжак гітлероўцамі на пл. опэры ў Бэрліне. На малюнку касьцёр пылаючых кніжак.

валу „абароны цывілізацыі“. „Гітлероўская партыя сваею здаровую ўрадаваю дзеяльнасьцю, сваёй угрунтаванай праграмай і выразнай дысцыплінай створыць перадусім тàму супроць заліву бальшавізму, каторы азначаў-бы аканчальнае вынішчэньне народу і разруху ў Эўропе“. Так піша рымскі каталіцкі орган „Карыспондэнца“, у часе візыты Папэна — Гэрынга ў Рыме. Трактат чатырох, напады і разгромы савецкіх гандлёвых прадстаўніцтваў, братэрскае супрацоўніцтва з італьянскім фашызмам, паездка Розэнбэрга ў Лёндан — усё гэта выразна кажа аб тым, што падгатоўка да рэалізацыі „гістарычнае місіі“ вядзецца поўным тэмпам.

Аднак ужо першыя дні ўлады Гітлера выклікалі ў-ва ўсім сьвеце пільную чуткасьць зацікаўленых колаў у адносінах да ажываючага нямецкага імпэрыялізму. Унутраная і замежная палітыка гітлерызму прывяла да значнай ізаляцыі Нямеччыны на міжнароднай арэне, да эканамічнага байкоту паасобнымі гаспадарчымі цэнтрамі, а гэта азначае паглыбленьне крызісу. Націск на рабочую клясу і бяднейшыя слаі насельніцтва прыводзіць да звужэньня ўнутранага рынку збыту для тавараў нямецкае гаспадаркі, а гэта азначае павялічэньне безрабоцьця, узмацненьне ўбогасьці, што ў сваю чаргу прычыніцца да далейшага заастрэньня крызісу. І так без канца. Таму масы хутка пераканаюцца, што Гітлер, паміма сваіх абяцанак, узьвядзе толькі ў вышэйшую ступень тое, што распачалі яго папярэднікі — Мілеры, Брынінгі, Папэны, Шляйхэры. Сьвядомасьць таго, што новы канцлер ня зможа даць працы і хлеба, што ён стаіць на варце інтарэсаў капітанаў прамысловасьці і банкаў, што, ўрэшце, рыхтуе нямецкі народ да новай імпэрыялістычнай рэзі — сьвядомасьць гэтага будзе апошняй картай ў гісторыі „нацыянальнага адраджэньня Нямеччыны“.

П. С—кі.

Мірная канфэрэнцыя.

16 месяцаў трывае ўжо мірная канфэрэнцыя ў Жэнэве, канфэрэнцыя, якая мела распачаць гісторыю пераліваньня пушак, танкаў і карабінаў у прылады барацьбы з прыродай, якая абяцала павясьці людзкасьць у царства мірнага сужыцьця ўсіх народаў. Ня мала вады ўцякло, ня мала створана новых, больш дасканальных, прыладаў усьмерці, а канфэрэнцыя трывае... На Далёкім Усходзе палае агонь імпэрыялістычнай вайны, у Паўднёвай Амэрыцы ня сьціхае гук гарматаў, а над Леманам дыскутуюць, дыскутуюць... Складаюць сотні дэкларацыяў і прапазыцыяў, грымяць гарачыя прамовы аб бясьпечнасьці, варварстве, гуманітарызьме, а да ладу дайсьці ня могуць. Адны кажуць, што прычынай неспакояў у Эўропе зьяўляецца Нямеччына, а нямецкія палітыкі даказваюць, што прычынай здэнэрваванасьці і няпэўнасьці ёсьць надмернае ўваружэньне пераможцаў у Вялікай вайне. Адны кажуць, што трэба разаружыць Нямеччыну, другія дамагаюцца ліквідацыі офэнзыўнага аружж[illegible]іншыя зноў хацелі-б увясьці агульнае разаружэньне. І выглядае так, што кожны амаль з удзельнікаў канфэрэнцыі хацеў-бы разаружэньня, але... толькі не сябе.

Прычыны гэтых труднасьцяў крыюцца ў тым простым факце, што ў сяньняшніх варунках праўдзівае разаружэньне можа быць зрэалізавана толькі ў галовах паасобных людзей. Ніводная з дзяржаў не захоча разружыцца, пакуль будзе бачыць, што яе граніцы ня сяньня — заўтра могуць перайсьці войскі суседняе дзяржавы, захопліваючы пад сваё ўладаньне часьць тэрыторыі. А ў сяньняшнім сьвеце магчымасьцяў такіх ня мала. Супярэчнасьці сучаснага грамадзкага ладу крыюць у сабе прычыны ваенных катаклімаў, а значыць і збраеньняў; „у драпежных нацыяналізмах і гаспадарчых канфліктах разьбітага сьвету гнезьдзяцца бацылы войнаў, каторыя можна зьліквідаваць, толькі ліквідуючы іх прычыны, а не тэхнічныя прылады“ („Газ. Польска“ 23-V) І таму нічога дзіўнага, што высілкі канфэрэнцыі ў кірунку агульнага разаружэньня *ў аснаўным* мусяць застацца без пасьпеху.

Але апошнімі часамі навокала разбраенчае канфэрэнцыі падняўся нябывалы гармідар. Усім ужо надаела слухаць нудныя разважаньні аб тых прыгожых мэтах, якія ставіць перад сабой жэнэўская нарада. Усім ужо прыеліся пабожныя жаданьні Гэндэрсона, абрыдзелі новыя і новыя канцэпцыі, папраўкі і дадаткі. Трэба дайсьці хоць да якога-небудзь супольнага пункту, на ім паразумецца і якнайхутчэй разыісьціся, бо... мірная канфэрэнцыя можна прычыніцца да стварэньня зусім нямірных адносінаў. Тым балей, што 12-га чэрвеня зьбіраецца ў Лёндане міжнародная экономічная канфэрэнцыя і да гэтага тэрміну абавязкава трэба хоць што-небудзь зрабіць; у праціўным выпадку крызіс мірнай канфэрэнцыі можа рашаюча заважыць на лёсе лёнданскіх нарадаў.

На помач прыходзяць Злучаныя Штаты. Прэзыдэнт Рузвэльт у сваёй вядомай дэклярацы. запрапанаваў прыняць за падставу дыскусіі ангельскі праект канвэнцыі (угоды), дапаўнены некаторымі пунктамі Амэрыкі. Пасьля прыняцьця гэтай канвэнцыі канфэрэнцыя мае быць распушчана да часу, пакуль будуць трываць нарады ў Лёндане.

Сяньня ўжо распачалася ў галоўнай камісіі дыскусія навокала першага пункту ангельскага праекту, датычачага акрэсьленьня нападаючага. З прабегу спрэчак выявілася выразна дзьве праціўныя стораны: адна, прыхільная да акту сьцісьлага акрэсьленьня нападаючага, і другая, жадаючая даць міжнародным органам поўную свабоду акрэсьліць нападаючага тады, калі выбухне канфлікт. Першую тэзу падтрымліваюць дэлегацыі Францыі, Польшчы і СССР, другую — дэлегаты Англіі, Нямеччыны, Італіі, Вэнгрыі і Баўгарыі. Прэса выражае глыбокі скэптыцызм, што да магчымасьці асягненьня поўнае згоды ў акрэсьленьні крытэрыяў нападу. А гэта, бязумоўна, заважыць на далейшым разьвіцьці выпадкаў на канфэрэнцыі. І ўсьцяж трудна пазбыцца думкі аб тым, што ані эўрапэйкія, ані амэрыканскія дахтары і знахары ня змогуць зарадзіць ад пачатку хвораму арганізму канфэрэнцыі і паставіць на належны грунт справу разбраеньня.

Ю. Дубік.

З Далёкага Усходу.

Палажэньне на Далёкім Усходзе становіцца што-раз паважнейшым і гразьнейшым. Ваенныя апэрацыі Японіі ў адносінах да Кітаю ня спыняюцца. Паміма трываньня ўжо другі год мірнай канфэрэнцыі ў Жэнэве, паміма мора пацыфістычных слоў з вуснаў кожнага дыплёмата, паміма дзясяткоў і сотняў featureазнага гатунку мірных рэзалюцыяў — войска краіны ўсходзячага сонца, захапіўшы Манджурыю і Джэголь, перайшло ўжо сяньня кітайскі мур і пасоўваецца шпаркім тэмпам у кірунку сталіцы паўночнага Кітаю — Пэкіну, пагражаючы з дня на дзень яго заняцьцем. Гук гарматаў і тысячы трупаў на Далёкім Усходзе зьяўляюцца як-бы рэхам таго, што робіцца ў залях разбраенчай канфэрэнцыі над Леманам...

Але апошнімі часамі ўвага Японіі што-раз больш скіроўваецца ў іншую старану, у старану Савецкага Саюзу. Канфлікт паміж Японіяй і СССР набірае ў вачох усяго сьвету колёсальнага значэньня. Ён можа пацягнуць за сабой непрадбачаныя консэквэнцыі для ўсіх народаў.

Спор разгарэўся, як вядома, навокала ўсходня-кітайскае чыгункі. Пабудаваная царскім урадам (1898 — 1903) коштам паўмільярда рублёў усходня-кітайская чыгунка праходзіць праз Манджурыю і злучае Сыбір з портам Уладывастокам, даючы Савецкаму Саюзу сяньня вялізарныя ўслугі, як у экономічным, так і палітычным сэнсе, а перадусім для разьвіцьця паўдзікага Сыбіру. На падставе мукдэнскага і пэкінскага дагавораў з 1924 г., падпісаных паміж Саветамі і Кітаем усходня-кітайская чыгунка падлягала супольнай эксплёатацыі дагавораных старон, кітайскі ўрад мог выкупіць яе і, што найважнейшае, гварантавалася для СССР права ўласнасьці і транзыту (правозу тавараў). Абодва ўспомненыя трактаты былі прызнаны і пацьверджаны новаўтворанай манджурскай дзяржавай — Манджу-Куо — ў ноце, высланай савецкаму ўраду 12 сакавіка 1932 году.

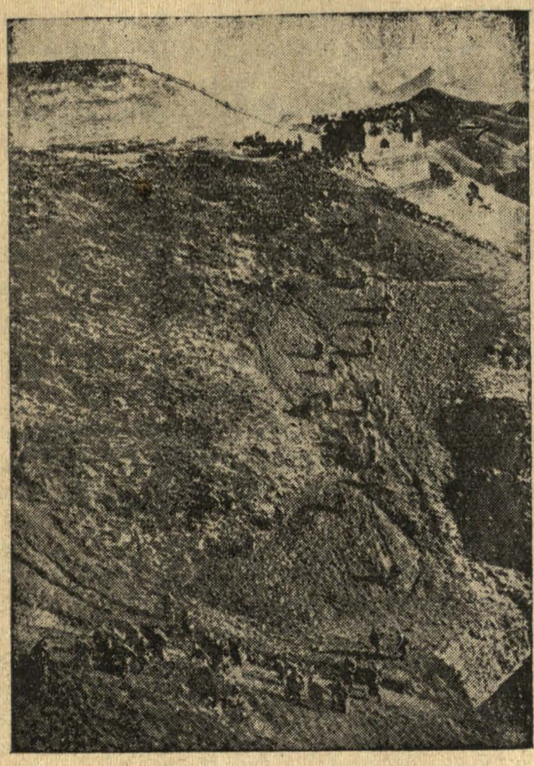
Зьмяняюцца часы, — зьмяняюцца звычаі. Сяньня манджурская дзяржава адкрыта заяўляе аб тым, што Савецкі Саюз ня мае ані права ўласнасьці, ані права транзыту на ўсходня-кітайскай чыгунцы, правакуючы такім чынам яўны канфлікт.

Як Японія, так і Манджу-Куо, якая зьяўляецца васалам першае, добра разумеюць, якое аграмаднае значэньне мае ўсходня-кітайская чыгунка для СССР у ўмацаваньні яго пазыцыі на Далёкім Усходзе. Таму ў сваіх антысавецкіх аьспірацыях Японія зьвярнула ўвагу перадусім на ўспомненую чыгунку. Ліквідуючы ўплывы Саветаў на чыгунцы яна гэтым самым стараеца асягнуць галоўную сваю мэту — аслабленьня сілы СССР на Далёкім Усходзе, спаралізаваньня яго экономічных і палітычных уплываў у Манджурыі і Кітаі, што зьяўляецца адным з важнейшых крокаў да рэалізацыі сваіх шырокіх плянаў на кантынэнце Усходняй Азіі. Умацаваўшы панаваньне на абшарах Манджурыі і Джэголю Японія прыступіла да энэргічных крокаў у кірунку далейшага выкананьня свае „гістарычные місіі“. Але СССР, з увагі на сваё географічнае палажэньне і бясьпечнасьць усходніх граніц ня можа зрачыся сваіх правоў, пацьверджаных трактатамі. На зачэпныя крокі з боку Манджу-Куо Савецкі Саюз адказвае ўзмацненьнем свае вайсковае сілы на манджурскім пагранічч[illegible]. „Праўная слушнасьць, бязсумліву, знаходзіцца па старане Савецкага Саюзу“ — кажа карэспандэнт „Газэты Польскай“. Отмар. Гэтая слушнасьць выцякае з прынцыповага адношаньня СССР да кожнай дзяржавы і да вайны наагул, неаднакротна выражанага савецкімі дыплёматамі на міжнародных канфэрэнцыях, у нотах, у пактах аб неагрэсіі, і ўрэшце ў самой жыцьцёвай практыцы.

„У мамэнце, калі ўся нацыянальная энэргія паглынута тварэньнем і пушчэньнем у рух новых фабрык, гутаў, электроўняў, эксплёатацыяй капальняў вугалю, зялезнай руды, нафты і т. д., калі (саветы) імкнуцца да тварэньня лепшых варункаў жыцьця, вайна зьяўляецца больш чым непажаданай. Вось агульная падстава пацыфізму Савец-

кай Уніі" (Przegląd Wschodni" № 1,1933, арт. „СССР на Далёкім Усходзе").

Пацыфізм ня толькі ў словах, але і ў жыцьці. Дамаганьне ўраду Манджу-Куо выдачы, мніма да яго належачых, вагонаў і паравозаў, якія знаходзяцца сяньня на савецкай старане зьяўляецца толькі спосабам прысьпяшыць і завастрыць канфлікт, аб чым нядвузначна гаворыць уся прэса. Зразумелая рэч, што да прысьпяшэньня выбуху адкрытага спору прычыняецца перадусім тое, што „час, здаецца, працуе на карысьць Саветаў у іх пазыцыі на Далёкім Усходзе. З малое сыбірскае вёскі паўстае вялікае места Новасыбірск—цяперашняя сыбірская сталіца,—а на ўсходзе ад яго вырастае магутны прамысловы асяродак, Кузьнецк, цэнтр найбольшых вугальных зложаў СССР, з залезнаю гутаю, каторае гадавая прадукцыя аблічана на 1 міл. 200 тыс. тонн. Другая „пяцігодка" прадбачыць інтэнсыўнае разьвіцьцё



Штурм японскіх войск на кітайскі мур.

Усходняй Сыбіры, багатай, як вядома, у вугаль золата, лясы, зьвярыну, рыбу і т. д. Праектуецца таксама вялікая водная электроўня на Ангары, упадаючай у Байкал... Разам з прамысловым разьвіцьцём Сыбіру і паўставаньнем больших гарадзкіх асяродкаў адбываецца перасоўваньне люднасьці на Усход Савецкай Уніі. Такім чынам Сав. Унія, калі ёй ня ўдасца ўнікнуць сутычкі з Японіяй ще інтарэс у тым, каб яна надыйшла як найпазьней, тады, калі ўзмацніцца яе людзкі матэрыял і каля тэрэну канфлікту паўстануць новыя гаспадарча-стратэгічныя базы" (Там-жа).

У зьвязку з раптоўным пагаршэньнем далёка-усходняй сытуацыі ўрады абедзьвюх дзяржаў канцэнтруюць на пагранічных свае вайсковыя сілы. Выбух адкрытай вайны паміж Японіяй і Саветамі зьяўляецца зусім магчымым, калі сяньняшні канфлікт разглядаць не адарвана, а ў сыцілай сувязі з падзеямі ў іншых дзяржавах. У кожным выпадку тое, што адбываецца ў сяньняшняй хвілі на палёх Кітаю і Манджурыі сьведчыць лішні раз аб тым, што ў сучасным грамадзтве вайна зьяўляецца вынікам палітычна-эканомічнага разьвіцьця народаў і таму жэнэўскія тэорыі, нават падпраўленыя соўсам Мак-Дональдаў і Рузвэльтаў застануцца толькі тэорыямі. *А. Бор.*

Віленскае жыцьцё.

Абнаўляецца. Прэзыдыум т. зв. Беларускага Нацыянальнага Камітэту падаў да ведама, што ён прыступіў да абнаўленьня Бел. Нац. Камітэту на 1933-34 год. Пры гэтым заклікаюцца неналежачыя да Камітэту народныя арганізацыі ўступіць у „агульна беларускую рэпрэзэнтацыю".

Вядома, што пад псэўдонімам „агульна беларускай рэпрэзэнтацыі" крыецца адзін з аддзелаў беларускай хадэцыі.

»Гадавік Белар. Навукавага Т-ва«. Выйшаў з друку „Гадавік«, пасьведчана 15-ці годзьдзю існаваньня Б. Н. Т-ва. На зьмест складаюцца працы Я. Станкевіча, А. Луцкевіча, Р. Астроўскага, М. Ільяшэвіча і іншых. У „Гадавіку" зазначана, што выйшаў ён з дапамогай Міністэрства Веравызнаньняў і Асьветы. Крытычны агляд гэтага выданьня дамо ў наступных нумарох „Бел. Газэты".

Пасьмяяўся гаршчок з катла. У нумары з 28-га мая „Бел. Крыніца", „аналізуючы" сутнасьць „Прасьветы" і Т.Б.А. піша:

„На чале „Прасьветы" стаіць састарэлы дзядзька Тодар Вернікоўскі, а тварцом Т.Б.А. зьяўляецца пан Антоні Луцкевіч. Гэтыя абодва лідары беларускага полёнофільства маюць за [illegible] бой і сваю прошпасьць: першы іграў „крыцелкай" у калёрнае лато, а другі—у „радыкалізм". Дзядзька Тодар „русскій" праваслаўны беларус, а пан Антоні бялорусін-поляк. Першы 70 гадовы старык, другі—крыху малодшы. Дзядзька Тодар мае „Прасьвету", а пан Антоні заснаваў Т.Б.А.

Між „Прасьветай" і Т.Б.А. ідэолёгічнай розьніцы няма: абедзьве яны полёнофільскія. Розьніца між імі толькі тактычная: адна адразу полёнофільская, а другая полёнофільская паступова".

З беларускай гімназіі ў Вільні. У канцы мінулага месяца дырэкцыі беларускіх філіяў дзяржаўных гімназіяў у Вільні і Навагрудку атрымалі ад Куратoрыі паведамленьне аб тым, што матуральныя экзамены ў гэтым годзе маюць адбыцца ў абедзьвюх гімназіях разам з экзаменамі ў гімназіях польскіх. „Бел. Крыніца" піша, што паведамленьне гэтае выклікала ў вучнёўскіх радок буру пратэстаў, а вучні беларускай філіі ў Вільні, быццам, у самаабароне загразілі забастоўкай і галадоўкай.

Аднак пасьля высьвятленьня справы аказалася што кураторыя такога загаду не давала а паведамленьне машыністка напісала праз памылку.

Звальненьне вучыцялёў. Даведамся з прэсы, што цэлы рад вучыцяліў беларускай філіі ў Вільні атрымаў паведамленьне Кураторыі аб звальненьні іх з канцом гэтага школьнага году з пасады вучыцельства.

Прычыны звальненьня — брак кваліфікацыі.

Трэці Паўночны Кірмаш. У канцы жніўня і ў пачатку верасьня арганізуецца ў Вільні трэці з раду Паўночны Кірмаш. Падгатоўка да яго ўжо распачалася.

Забастоўка шаўцаў. Паміж 13 і 18 мая г.г. адбылася ў Вільні забастоўка шаўцоў, якая выбухла на грунце недатрыманьня майстрамі варункаў платы, усталеных агульнаю ўмоваю. У выніку штрайку, майстры забавязаліся выплачваць за працу паводле ўмовы.

Варушацца. „Dz. Wil." з 19-V падае, што пасьля даўжэйшага перарыву ў Вільні распачынае ізноў працу т. зв. Беларускі Праваслаўны Камітэт, разьвіваючы акцыю ў кірунку беларусізацыі царквы. На паседжаньні была абгаворана справа наданьня вышэйшымі праваслаўнымі ўладамі адзначэньняў паасобным духаўнікам. Мае быць таксама аднаўлена выдавецтва органу праваслаўнага камітэту „Сьветач Беларусі".

Ізноў лото. Газэты падаюць, што сярод членаў, смутнай памяці, „Беларускі Хаткі" паўстала група на чале з Тодарам Вернікоўкім. якая стараецца атрымаць канцэсію на лото. Так ад „Прасьветы" да лато, а ад лато зноў да „Прасьветы". У добры час!

Дэлегацыя віленскіх шаўцоў едзе ў Маскву. У бліжэйшым часе маюць выехаць у Маскву дэлегаты шавецкага коопэратыву „Бутвіль". Яна мае на мэце на месцы навязаць пэртрактацыі з савецкімі імпортэрамі на даставу ў СССР віленскага абутку.

Ліквідацыя гімназіі. З наступкам 1933—34 школьным годам ліквідуецца ў Вільні жыдоўская гімназія Зофіі Гурэвіч.

Апэляцыйны працэс членаў Галоўнай Управы ТБШ. 18 мая г. г. у Віленскім Апэляцыйным Судзе разглядалася справа трох членаў Гал. Управы ТБШ.—Ф. Стэцкевіча, Р. Шырмы, М. Пяткевіча і двух працаўнікоў Т-ва—Саковіча і Цэраха.

Як вядома Віл. Акружны Суд у лютым першых трох апраўдаў, а Саковіча і Цэраха засудзіў на 3 гады вастрогу. Ад прыгавору Акр. Суду пракуратура зложыла апэляцыйную скаргу. Разглядзеўшы справу, Апэляцыйны Суд зацьвердзіў пастанову Акружнога Суду.

„Летапіс". Даведваемся, што гэтымі днямі мае выйсьці з друку 1-ый нумар „Летапісу Т-ва Бел. Школы". Рэдактар Ф. Стэцкевіч.

„Druk". У Вільні пачала выходзіць месячная часопісь радыкальнага Студэнства — „Друк". Да гэтага часу выйшла тры нумары.

Катастрофа. 23 мая г. г. у Вільні пры вул. Легіяновай здарылася страшная будаўляная катастрофа, якая пацягнула за сабой ахвяры ў людзях. У часе разьбіраньня муру раптам абвалілася сьцяна, засыпаючы пад сабой работнікаў. Адзін з іх забіты на сьмерць, а двух цяжка ранены.

Саюзьнікі. Сьвяткаваньне 15-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі адбылося ў гэтым годзе з асаблівай помпай. Па традыцыі санатары сьпявалі аб незалежнасьці сабе, а хадэцкая кампанія сабе. У салі ТБА з вуснаў „бацькі" адраджэньня—Антона Луцкевіча—лілася салаўіная трэль аб „высокім ідэале" 25.-III.-18, аб тым, што ідэал гэты ўрэшце мусіць некалі здзейсьніцца. Песьня падхоплівалася яго вернымі таварышамі, „вечнымі спутнікамі", Астроўскім, Трэпкай і Каралём, і атрымлівалася усім вядомы хор беларускай санацыі.

У салі „Аполлё" грымелі галасы лідэраў беларускай хадэцыі аб „найвышэйшым ідэале беларускага народу", аб „зорцы пуцяводнай акту 25.-III.-18".

І кожны як бы вычуваў, што санатары з салі ТБА а хадэкі з „Аполлё" стараліся ўзаемна адны другіх пераканаць, што хоць іх і дзеліць адлегласьць, але душой яны разам, што хоць яны трошкі і чубяцца, але ідуць разам да „аднае вялікае мэты", іх лучыць у адну непадзельную сямейку акт 25. III. 18.

Надзеі на трацьцё... У сваёй прамове, падчас сьвяткаваньня 15-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі, А. Луцкевіч, як падае „Родны Край" заявіў:

„Ня толькі ў на[illegible]масьці, але і на міжнароднай арэне ід[illegible]асьці не памёрла і толькі-што нямецкія [illegible]кія фашысты, *творачы свае пляны будучага палітычнага падзелу Эўропы, разглядалі Беларусь, як адну з незалежных сяброў будучага саюзу ўсходня-эўрапэйскіх дзяржаў*". (Курсыў наш—Рэд.).

Гутарка ідзе аб плянах Розэнбэрга стварэньня літоўска-беларуска-украінскай фэдэрацыйнай дзяржавы, перадусім з Савецкай Украіны і Савецкай Беларусі, якая сталася-б апорай нямецкага імпэрыялізму ў яго экспансіі на ўсход.

Мімаволі прыходзіць на думку вернападанная тэлеграма арганізатараў „незалежнасьці" Беларусі ў 1918 годзе да тагачаснага акупанта беларускіх і польскіх зямель—нямецкага кайзэра.

У »Скорыні« нялад. Апошнімі часамі з групы беларуска-санацыйнае студэнцкае моладзі т.зв. „Скорыніі" выступіла чатырох сяброў: Я. Зянюк, М. Шчасны, П. Шчасны і Ч. Ханяўка, Воступленьне гэтае, як падаюць газэты, выклікана ўнутранымі „цэрцямі" паміж паасобнымі членамі корпарацыі.

Бязработьце. Паводле апошніх провізорычных даных лік беззработных на тэрэне Вільні выносіць 6549 асобаў.

Працэс літоўцаў. 12 і 13 мая г. г. у Віл. Акружным Судзе адбыўся працэс 5-ёх вучняў літоўскае гімназіі, абвінавачаных у камуністычнай дзейнасьці. У выніку расправы суд засудзіў 2-х на два гады вастрогу з завешаньнем выкананьня кары на 3 гады, трох іншых апраўдаў.

Навіны

Польшча

Выбары новага прэзыдэнта

Дня 8 мая г. г. адбыліся выбары новага прэзыдэнта Польскай Рэспублікі. Нацыянальнае Сабраньне, на якое дэмонстрацыйна не зьявілася 202 паслоў — эндэкі людоўцы, ППС, НПР, ХД, і украінцы,—332 галасамі выбрала на прэзыдэнта праф. Ігн. Масьціцкага. З іншых кандыдатаў дэмонстрацыйна былў выстаўлены толькі камуністычны—Ляшчынскі-Ленскі.

Зьмена ўраду

10 мая г. г. ўрад Прыстора падаўся да дымісіі. У зьвязку з гэтым створаны новы ўрад на чале з дацяперашнім міністрам Асьветы Енджэевічам, які затрымаў адначасова для сябе і тэку міністра Асьветы, злучаючы гэтыя абодва становішчы. У параўнаньні з урадам Прыстора новы кабінэт апрача асобы прэм'ера ўводзіць толькі дзьве зьмены: міністрам земляробства на мейсца Людкевіча вызначаны Наконечнікаў-Клюкоўскі, а міністрам камунікацыі—Буткевіч.

Польскі лётнік Скаржынскі пералецеў Атлянтыцкі акіян

У пачатку мая г. г. капітан Скаржынскі пералецеў Атлянтыцкі акіян на самалёце R. W. D. 5. Лёт адбыўся на прасторы паміж Заходняй Афрыкай і Паўднёвай Амэрыкай. Капітан Скаржынскі вылецеў з Сэн-Люі і спусьціўся ў Бразыліі, робячы такім чынам 3630 км. бяз ніякага адпачыку. Лёт Скаржынскага зьяўляецца сусьветным рэкордам. Да гэтага часу Атлянтыцкі акіян пералецялі толькі двох лётнікаў—ангельскі і нямецкі.

Забастоўка ў Беластоку.

Каля двох месяцаў трывае ўжо забастоўка тэкстыльшчыкаў у Беластоку, якая выбухла ў адказ на пробу фабрыкантаў абнізіць плату на 20—30% і змусіць моладзь да паўгадовае дармовае »практыкі«. Паміма нязвычайных труднасьцяў, паміма паўгаладнага існаваньня, работнікі салідарна вядуць барацьбу за паправу свайго быту. Як падае „Работнік" і беластоцкая прэса забастоўка мае бурлівы прабег, лучачыся з мітынгамі і дэманстрацыямі. Ужо два разы на дапамогу ткачом выступалі рабочыя Беластоку іншых прафэсіяў. Дня 18 мая адбыўся аднадзёвы штрайк салідарнасьці на абшары ўсяго беластоцкага ваяводзтва. Адначасова адбываецца акцыя зьбіраньня помачы для бастуючых рабочых.

Зьмяншэньне самаходаў

Паводле апошніх статыстычных даных лік самаходаў у Польшчы з 38,760 у 1931 зьменшыўся на 25,268 у 1933, што азначае спадак больш чым на 50%.

Уневажненьне прысуду ў справе „Цэнтралеву"

Найвышэйшы Суд па разглядзе касацыйнае скаргі „Цэнтралеву" дня 9-V уневажніў прыгавор Апэляцыйнага суду ў Варшаве і перадаў справу на новы разгляд гэтаму-ж суду ў іншым складзе судзьдзяў.

Дэлегацыя савецкіх гаспадарчых сфэраў у Польшчы

Ад пачатку да паловы мая г. г. прабывала ў Польшчы дэлегацыя савецкіх эканамічных сфэраў, якая мела за заданьне навязаць сьцісьлейшую эканамічную сувязь паміж СССР і Польшчай. Прыезд дэлегацыі, паводле прэсы, мае агр္аманае значэньне на грунце пэратасоўкі сі-

лаў, якая адбываецца сяньня ў-ва ўсей Эўропе. Урады абедзьвюх дзяржаў, паміма асноўных розьніцаў у будове грамадзкага ладу, што раз глыбей пераконваюцца аб тым, што эканамічнае супрацоўніцтва зьяўляецца неабходным варункам нармальнага разьвіцьця гаспадаркі абедзьвюх дзяржаў. Дэлегацыя адведала галаўнейшыя цэнтры польскай прамысловасьці, дасьледуючы такім чынам экспортныя і імпортныя магчымасьці для свайго краю. Побач з падпісаньнем у прошлым годзе трактату аб неагрэсіі факт гэты зьяўляецца адным з чарговых паважных крокаў у унармаваньні адносінаў паміж СССР і Польшчай.

Саветы закупляюць у Польшчы зялеза на 30 мільёнаў злотых

Апошнімі часамі гандлёвае прадстаўніцтва СССР у Варшаве заказала ў польскіх гутах каля 100 тыс. тонн зялеза на агульную суму 30 мільёнаў злотых.

Заказ гэты будзе выкананы да канца 33 году.

Безрабоцьце

Паводле апошніх даных лік безработных у Польшчы выносіць 247 тыс. 866 асобаў. Апошнімі часамі ў зьвязку з надыходам сэзонных прац лік безработных нязначна зьменшыўся.

Заграніца

Парагвай аб'явіў вайну Болівіі

Урад Парагваю афіцыяльна аб'явіў вайну Болівіі. У-ва ўсім краі аб'яўлена мабілізацыя войска. У кірунку балівійскай граніцы пасоўваюцца вялікія войсковыя сілы.

Японскае войска ўступае ў Пэкін

Апошная газэты падаюць, што часьці японскага вайска пасьля вялікіх бітваў уступаюць у Пэкін. Над горадам лётаюць японскія аэропляны.

Забойства прэзыдэнта Пэру

У пачатку мая гэтага году ў Пэру трох замахоўцаў, належачых да апазыцыйнае партыі „Апрыста", стрэламі з рэвальвэраў забілі прэзыдэнта Санчэз Кэрро.

17 мільёнаў безработных у Амэрыцы

Як вынікае з ацэнкі інстытуту Аляксандра Гамільтона лічба безрабатных у Амэрыцы дасягае 17 мільёнаў асоб.

Трактат аб неагрэсіі паміж Францыяй і СССР

У палаце дэпутаваных Францыі дня 19 мая адбылася дыскусія над француска-савецкім трактатам аб неагрэсіі: 520-цю галасамі прынята рэзолюцыя, якая выражае задаваланьне з вымены ратыфікацыйных дакумэнтаў паміж абедзьвімі дзяржавамі. У адказ на гэта камісар заграпічных спраў Савецкага Саюзу Літвінаў выслаў на адрэс францускага прэм'ера Поль Бонкура тэлеграму, у якой заяўляе, што савецкі ўрад прыняў з глыбокім задаваленьнем вестку аб аднадумнасьці, з якой францускі парлямант апрабаваў француска-савецкі трактат аб неагрэсіі.

Вялікая прамова Гітлера

Дня 17-га мая г. г. канцлер Гітлер сказаў у нямецкім парляманце жданую ўсім сьветам палітычную прамову. На самым пачатку прамоўца заявіў, што труднасьці сяньняшнія вынікаюць з вэрсальскага трактату, які ня змог вырашыць, ані гаспадарчых, ані палітычных, ані нацыянальных праблемаў. Таму рэвізія трактатаў ёсьць і застанецца галоўным імкненьнем ураду, а рэвізія гэтая адносіцца перадусім да зьмены граніц, пры чым галоўны націск кладзецце на Польшчу і Францыю. Далей Гітлер спыняецца на пытаньні збраеньня, скардзячыся, што вэрсальскі дагавор, разаружаючы Нямеччыну ня мог прывясьці да пацыфікацыі Эўропы, а толькі выклікаць яшчэ большы хаос. Нацыянальны ўрад — кажа канцлер — паміма ўсяго гэтага гатоў жыць у згодзе з усемі суседзнімі дзяржавамі, калі-б апошнія згадзіліся на варункі Гітлера, што да разьвязаньня эўропэйскіх праблемаў коштам усходу. Нямеччына разброена, а штурмовыя брыгады і штальгэльму ня можна называць вайсковымі рэзэрвамі, бо яны служылі і служаць выключна як абарона Нямеччыны перад камуністычнай рэвалюцыяй. Гітлер далей дамагаецца роўнасьці збраеньняў, каб магчы стаць на варце „заходняй цывілізацыі", і агульнай бясьпечнасьці. Канцлер у канцы заяўляе, што яго ўрад гатоў прыступіць да трактату аб неагрэсіі з іншымі народамі, але ні ў якім выпадку ані ўрад, ані народ Нямеччыны не дадуцца змусіць сябе да падпісаньня такой умовы, якая ставіць іх краіну ў шэрэгі другарадных дзяржаў. Пробы націску застануцца бяз уражаньня.

Так гаворыць Гітлер. А факты маюць трошкі іншую вымову.

Сацыяль-дэмакраты галасуюць за падтрыманьне палітыкі гітлерызму

Прамова Гітлера давяла яшчэ раз, што нямецкія сацыялісты сталіся вернай брыгадай свастыкі, запрагаючы сябе і рабочую клясу ў воз палітыкі нацыянал-сацыялізму. Падчас прамовы „правадыра" ўсе прысутныя на паседжаньні Рэйхстагу с.-д. паслы ўважна прыслухоўваліся да яго вывадаў, а па заканчэньні ўстаюць разым з усімі іншымі „становячыся згодна пры ім (пры Гітлеры) у гэтай рашаючай для краіны справе роўнаупраўненьня нямецкага народу". І разам з усімі заінтанавалі: „Deutschland, Deutschland über alles".

Віхар зьнішчыў тры станы ў Амэрыцы

Страшны віхар адведаў станы: Кентукі, паўночная Караліна і Тэнассы. Паветраная труба рвала цэлыя дамы, нішчыла лясы, пераварочвала цягнікі і аўтамабілі. У-ва ўсіх трох станах налічваюць 85 трупаў і 500 асоб цяжка раненых. Матэрыяльныя шкоды—аграмадныя.

Мірная дэклярацыя Рузвэльта

Нядаўна прэзыдэнт Злучаных Штатаў — Рузвэльт выстасаваў урачыстую дэклярацыю да 44 дзяржаў у справе зьмяншэньня збраеньняў і агульнай неагрэсіі.

Прыймаючы пад увагу, што супярэчнасьці паміж паасобнымі дзяржавамі з кожным днём завастраюцца, што эгоістычная палітыка паасобных урадаў і блізарукасьць палітыкаў не прыбліжаюць сьвет да пэрыяду агульнага даверра і супрацоўніцтва, а наадварот усё гэта пагражае міру і стабілізацыі эканамічных і палітычных стасункаў — Рузвэльт выступае з праектам сусьветнага трактату аб неагрэсіі.

У сваёй дэклярацыі ён даходзіць да таго, што ад падпісаньня трактату неагрэсіі залежыць магчымасьць заключэньня ўступнага дагавору, што да агранічэньня збраеньняў. Гэты дагавор забавязаўбы на пэўны пэрыяд часу Нямеччыну не пабольшваць сваіх зброеньняў, а іншыя дзяржавы —зрэдукаваць тое офэнзыўнае аружжа, каторага ня мае Нямеччына. Зьдзейсьненьне гэтага было-б канчатковым заданьнем Мірнай Канфэрэнцыі.

Міжнародная экономічная канфэрэнцыя ў Лёндане сталася-б зваротным пунктам у барацьбе за гаспадарчае аздараўленьне сьвету.

Дэклярацыя Рузвэльта выклікала вялікае зацікаўленьне ўва ўсей прэсе. Якія будуць практычныя рэзультаты акцыі Рузвэльта — трудна сяньня сказаць. Усё-ж на падставе тых засьцярогаў, якія выказаны паасобнымі ўрадамі можна сказаць, што плян прэзыдэнта Амэрыкі спаткае на шляху да свайго зьдзейсьненьня вялікія труднасьці.

Характэрна, што дэклярацыя пераслана таксама і савецкаму ўраду, у чым прэса бачыць далейшы крок у кірунку навязаньня нормальных адносінаў паміж СССР і Амэрыкай.

Трактат чатырох дзяржаў.

Трактат чатырох—Англія, Нямеччына, Францыя і Італія — мае быць у хуткім часе падпісаны. Францыя, якая спачатку выразіла цэлы рад засьцярогаў, сяньня дайшла да паразуменьня і згадзілася на стварэньне дырэкторыяту.

Паводле гэтага трактату чатыры ўспомненыя дзяржава маюць абгаворваць ды ўзгадняць паміж сабою ўсе важнейшыя справы раней чым аддаць іх на вырашэньне Лігі Народаў.

„Трактат сямі" у адказ на „трактат чатырох".

Газэты падаюць, што ў зьвязку з падпісаньнем „трактату чатырох", у колах праціўных гэтаму трактату паўстае думка стварэньня паразуменьня сямі дзяржаў, якія-б мелі супроцьставіцца палітыцы чатырох. У блёк гэты ўходзілі-б: Польшча, Малая Антанта, Літва, Латвія і Эстонія.

Вынікі выбараў у Данцыгу.

28 мая адбыліся выбары ў гданскі сойм, якія праходзілі у атмосфэры панаваньня гітлероўскіх баёвак. У рэзультаце — перамога нацыянал-сацыялістаў, якія на агульную лічбу 72—здабылі 38 мандатаў, сацыялісты—13, камуністы — 5, цэнтр — 10, нацыяналісты—4, палякі—2.

Камуністічныя забурэньні ў Нью-Іорку.

АТЭ падае, што 21 мая г.г. у Нью Іорку адбыліся вялікія камуністычныя забурэньні. Камуністы урываліся групамі ў склепы, дэмалюючы іх. Акцыя трывала даўжэйшы час і толькі ўзмоцненыя сілы паліцыі змаглі апанаваць сытуацыю. Праведзены масавыя арышты.

Каменеў і Зіноўеў.

У канцы прошлага месяца кіраўнікі троцкістоўскай апазыцыі — Каменеў і Зіноўеў—прыняты ізноў у партыю. Паводле газэтных вестак Зіноўеў мае ўзяць на сябе кіраўніцтва нямецкай сэкцыі Камінтэрну.

Гаспадарчая хроніка

Растуць мытныя муры.

Да рознага гатунку плянаў барацьбы з крызісам, да прапазыцыяў ажыўленьня гаспадарчага жыцьця зьніжэньнем мытных ставак, да надыходзячай міжнароднай эканамічнай канфэрэнцыі запраўдная запраўднасьць дае надзвычай добрыя ілюстрацыі ў выглядзе ўзросту і пашырэньня мытных бар'ераў.

За пэрыяд ад канца сакавіка да пачатку мая натуюць наступныя падвыжкі мытаў і новыя забароны прывозу:

У Англіі. 26 сакавіка—забарона ўвозу большасьці савецкіх тавараў. 5 мая павышаны мытныя стаўкі на дрожджы, рукавічкі з баваўняных матэрыялаў, глязураваныя сьценныя пліткі, на цэрамічныя руры, цэрамічныя выробы для хатняга ўжытку, на бульбу, на кошыкавыя вырабы, а ад 2 мая на прадукты з торфу, на рызінавы абутак і льняны алей.

У Швэйцарыі. 11 красавіка павышаны мытныя стаўкі на авёс, ячмень, на аўсяную муку і на муку з іншых збожаў.

У Латвіі павышаны мытныя бар'еры на ўсе імпартаваныя тавары ў высокасьці 15-працэнтнае дадатковае аплаты ad walorem (ад вартасьці).

У Францыі ў зьвязку з вычарпаньнем кантынгэнту на прывоз масла на другі квартал г. г. прывоз масла спынены зусім.

У Эстоніі на спісак рэглямэнтаваных тавараў унесены віка, насеньне тытуню і льну, фотографічныя плыты, шрубы і ніты, калючы дрот, воўну і гузікі.

У Аўстрыі павышаны стаўкі на прывожаную бляху, фігі, разынкі, мігдалы, гарэхі, мёд, на тэхнічны і спажыўчы алей, на смалу, на нафту і прадукты дыстыляцыі, на асфальт, парафіну, футра і г. д.

Такія шпаркія крокі робіць палітыка протэкцыянізму. А адначасна столькі крыку навокала міжнароднага эканамічнага супрацоўніцтва.

Рэдукцыя збыту вугаля.

У красавіку наступіла далейшая зьніжка кансумцыі вугаля ў краі. Памяншэньне збыту трэба тлумачыць у першую чаргу дэзор'ентацыяй, якая паўстала ў зьвязку з дэкрэтам аб зьніжцы цэнаў, а таксама з прычыны пагалосак аб значнай зьніжцы краёвых тарыфаў, што прычынілася да ўстрыманьня купцоў ад закупу вугаля. Фактам сцьверджаным зьяўляецца тое, што шэраг прамысловых купцоў запатрабаваньне на красавік пакрывалі з сваіх запасаў, не заказваючы вугальлю на капальнях. Апрача гэтага ў красавіку зазначыўся паважны спадак вугалю за граніцу, як з сілезскага, так і з дамброўскага раёнаў. Зьменшыўся вываз у Швайцарыю, Чэхаславацыю, Данію і на скандынаўскія рынкі. У першай палове мая ў параўнаньні з такім-жа пэрыядам папярэдняга месяца экспорт польскага вугаля абнізіўса на 12 тысяч тоннаў.

Сусьветны запас золата.

Сусьветны запас золата выносіць сяньня 295 мілярдаў 700 мільёнаў, франкаў. Злучаныя Штаты маюць 99 мілярдаў 800 мілёнаў, Францыя 80 мілярдаў 400 мільёнаў, Англія 18 мільярдаў 900 мільёнаў, Японія 5 мільярдаў 400 мільёнаў, Нямеччына 4 мільярды, 900 мільёнаў іншыя дзяржавы 77 мільярдаў 966 мільёнаў франкаў. Як бачым у Злуч. Штатах і ў Францыі знаходзіцца 60 прац. агульнага запасу золата.

Крызіс у цукроўніцтве.

У зьвязку з значным скарчэньнем кансумцыі цукру, апошнімі часамі зачынена 10 цукроўняў на абшары краю. У бліжэйшым часе маюць быць зачынены далейшыя 6 цукроўняў. Большасьць зачыненых цукроўняў знаходзіцца на абшары быўшае Кангрэсувкі. Адначасова цукроўні »Моблін«, »Зьберск«, »Лесьмер« і »Гарбаў« агранічылі лік працоўных гадзін да 4 ў дзень«.

«Gaz. Warsz.» (18-V)

Агульны спадак прадукцыі.

Дня 13 мая г. г. адбыўся сход Рады Цэнтральнага Саюзу Польскай прамысловасьці, на якім адбылася дыскусія аб гаспадарчай сытуацыі краю. У рэзультаце дыскусыі сцьверджана, што дэпрэсія нястрымана пасоўваецца наперад што »дна« яшчэ ня відаць, а гэта з асаблівай яскравасьцю выявілася ў галіне інвэстыцыйных вытвораў.

Абарот фабрыкаў сельска-гаспадарчых машынаў асягнуў ледзь ад 1 да 2 з паловай працэнтаў стану з 1929 г.; абарот фабрык сельска-гаспадарчых прыладаў выносіць толькі каля 4 %. Збыт вугалю у краі зьменшыўся ў красавіку на 200 тыс. тонаў — экспорт — на 100 тыс. тон. У гутніцтве заказы гуртовага гандлю зьменшыліся ў красавіку амаль на палову. Фабрыкі вагонаў стаяць на пярэдадні зачыненьня альбо ў апошнім выпадку часовага спыненьня працы. У падобнай сытуацыі знаходзяцца фабрыкі катлоў, мастоў.

Стан засеваў у СССР.

ПАТ. падае, што ў Савецкім Саюзе ў гэтым годзе засеяна 25 мільёнаў 320 тыс. гэктараў. У прошлым годзе ў гэтую самую пору было засеяна 14 міл. 976 тыс. гэктароў.

Кожны прысланы грош—гэта цэгла фундаманту, на якім апіраецца будучыня „Бел. Газэты". Прысылайце падпісную плату.

Рэдактар-выдавец А. Карповіч.

Друкарня Я. Левіна Вільня, Нямецкая 22